

Kas ir naida noziegums?

Apzīmēta automašīna, izsists skatlogs vai nozagts spieķis sākumā var izskatīties pēc parasta nozieguma. Taču tas ir tikai līdz tam brīdim, kamēr mēs nezinām **motivāci**. Automašīna ir apzīmēta, jo tā pieder viendzimuma pārim; veikals pieder tumšādainam vīrietim un ir ārvalstu studentu tikšanās vieta; savu **ārt**, spieķis atņemts neredzīgai personai, lai pasmietos par tās apjukumu.

Visiem šiem nodarījumiem ir kaut kas kopīgs - tos motivē aizspriedumi un naidi pret kādu personu grupu. Šie nodarījumi ir vērsti pret cilvēka **identitātes pamatu** - pazīmēm, kuras nav iespējams vai ļoti grūti mainīt **ve** paslēpt. Tā ir ādas krāsa, nacionālā vai **etniskā piederība, valoda, reliģija, dzimums, dzimuma identitāte, seksuālā orientācija, invaliditāte, vecums.**

Šādus nodarījumus sauc par **naida noziegumiem** jeb **naida motivētiem noziegumiem**. Tiem ir īpaša ietekme uz cietušajiem, jo tas ir uzbrukums cilvēka identitātei. Ir iespējams aizstāt nozagto maku ar jaunu, bet nav iespējams mainīt to, kas Jūs esat - un kāpēc, lai tas būtu jādara? Tāpēc naida noziegumiem tiek pievērsta īpaša uzmanība.

Ar homofobiju, rasismu, ksenofobiju, reliģisku neiecietību un citiem aizspriedumiem saistīti nodarījumi notiek daudz biežāk, nekā mums šķiet. Piemēram, Eiropā 1 no 4 LGBT kustības biedriem apgalvo, ka pēdējo piecu gadu laikā viņiem ir uzbrukts vai ir izteikti vardarbības draudi. Gandrīz 30% ebreju ir piedzīvojuši aizskaršanu.

Iedomājieties, ka ikreiz, kad izejat ārā, Jums ir jābaidās par savu vai savu tuvinieku drošību.

Naida noziegumi ietekmē sabiedrību kopumā. Jo vairāk mēs tos ignorēsim, jo biežāk aizspriedumaina vai naidīga uzvedība tiks uztverta par normu. Bez nosodījuma un reālām sekām tas, kas sākas ar aizskārumiem, var pārvērsties par darbībām, kas ir daudz sliktākas – **īpašuma bojāšana** vai pat fiziskiem uzbrukumiem.

Naidi destabilizē sabiedrību un padara to par nedrošu visiem.

Tādēļ, ja esat naida nozieguma aculiecinieks vai cietušais, **ziņojiet par to!**

Neziņošana dod likumpārkāpējiem lielāku pārliecību, ka viņi var turpināt šādi rīkoties.

Kas ir naida runa?

Vai pamanījāt šāda veida izteikumus plašsaziņas līdzekļos, no jūsu draugu puses vai sociālajos tīklos:

"XXX ir netīri dzīvnieki, viņi ir labi tikai beigti"

"Mums nevajag vairāk šo XXX žurku mūsu valstī"

"XXX ir zemāks intelekta līmenis, viņi ir kā pērtiķi un pret viņiem attiecīgi jāizturas"

"Visi XXX ir garīgi slimi un tiem jāaizliedz izrādīties publiski"

Tā ir naida runa. Tā ir iesakņojusies mūsu sabiedrībā tik dziļi, ka to ne vienmēr pamana vai pat jautā ar vārda brīvību.

Bet vārda brīvību nevar izmantot, lai aizskartu citu cilvēku tiesības. Naida runa pazemo un noniecina cilvēkus par to, kas viņi ir.

Tā aizskar cilvēku ādas krāsas, tautības, valodas, reliģijas, veselības stāvokļa, seksuālās

orientācijas, dzimuma, dzimuma identitātes vai vecuma dēļ.

Naida runa var parādīties jebkur.

Gan uz ielas, gan internetā.

Tā var būt anonīma, to var paust pazīstams cilvēks vai politiķis.

Sliktākais ir tas, ka naida runa var izraisīt nesaticību un vardarbību, radīt vidi, kurā noteiktas cilvēku grupas biežāk saskaras ar diskrimināciju, agresiju un aizskaršanu, pat tad, ja naida runa tiešā veidā nesatur šādus aicinājumus.

Ja sabiedrība nepievērš naida runai pietiekamu uzmanību, tā var pāraugt darbībās, piemēram, īpašuma bojāšanā vai pat fiziskos uzbrukumos.

Tāpēc nākamreiz, kad būsiet liecinieks naida runai, rīkojieties!

Ja pamanījāt naida runu internetā – ziņojiet vietnes administrācijai. Daudzām interneta vietnēm un sociāliem tīkliem ir lietošanas noteikumi, kas aizliedz naida kurināšanu, un ir pieejamas speciālas ziņošanas pogas. Jūs varat izmantot tās vai ziņot pa tiešo vietnes administrācijai. Latvijas Cilvēktiesību centrs arī var palīdzēt Jums ziņot par naida runu internetā.

Tāpat Jūs varat informēt policiju par naida kurināšanu vai aicinājumiem uz vardarbību.

Neziņošana dod lielāku pārliecību tiem, kuri aicina uz naidu vai nesaticību, ka viņi var turpināt šādi rīkoties.

Ko darīt tad, ja Jums ir uzbrukts?

Ja Jūs vai kāds, kuru pazīstat, ir cietis naida noziegumā, Jūs varat saņemt atbalstu.

Pirmkārt, Jums ir jāziņo policijai zvanot uz tālruņa numuru 110 vai jāvēršas tuvākajā policijas iecirknī detalizēti aprakstot notikušo. Par noziegumiem, kas ir vērsti uz nacionālā, etniskā, rasu vai reliģiskā naida izraisīšanu var ziņot tieši Valsts drošības dienestam, zvanot uz 67208964 vai rakstot uz e-pastu info@vdd.gov.lv.

Atcerieties, Jums ir tiesības lūgt bezmaksas tulku, pieaicināt advokātu vai pārstāvi, kā arī saņemt informāciju par izmeklēšanas gaitu, pieprasot to no personas, kas veic izmeklēšanu.

Latvijas Cilvēktiesību centrs sniedz bezmaksas konsultācijas naida noziegumu vai naida

runas gadījumos. Varat aizpildīt ziņošanas formu interneta vietnē <http://cilvektiesibas.org.lv/lv/database/report-hate-crime/>, at-sūtīt e-pastu uz office@humanrights.org.lv vai sazināties telefoniski 67039290.

Noziegumos cietušie un aculiecinieki var saņemt informāciju un atbalstu pa diennakts atbalsta tālruni 116006 vai interneta vietnē cietusajiem.lv.

Jūs varat meklēt atbalstu arī citās nevalstiskās organizācijās - LGBT un viņu draugu apvienībā "Mozaīka", resursu centrā cilvēkiem ar garīgiem traucējumiem "Zelcā" u.c.

Ziņojiet kādam par notikušo. Jums nav jābūt vienam!

Ko darīšana esat naida nozieguma aculiecinieks?

Ikviens no mums, kas kļūst par naida nozieguma liecinieku, var palīdzēt.

- Vispirms, pārliecinieties, ka esat drošībā. Rīkojieties ar īpašu piesardzību situācijā, kuru Jūs nevarat kontrolēt.
- Ja nejūtaties droši rīkoties vienatnē, atrodiēt kādu cilvēku, kas var Jums palīdzēt.
- Ārkārtas situācijā nekavējoties zvaniet uz 112, lai pēc iespējas ātrāk saņemtu palīdzību.
- Varat sacelt troksni, lai aizbaidītu uzbrucēju vai dotu laiku cietušajam aizbēgt.
- Centieties iegaumēt pēc iespējas vairāk informācijas, lai palīdzētu aizturēt noziedznieku. Ja iespējams, pierakstiet vai nofotografējiet notikušo.
- Svarīgs var būt viss - laiks, vieta, automašīnas numura zīmes vai ārējais izskats.
- Mēģiniet pierakstīt arī citu liecinieku vārdus un tālruņa numurus, lai vēlāk palīdzētu policijai. Liecības, pat ja tās ir anonīmas, var būt noderīgas.
- Bet pats galvenais – palīdziet cietušajam. Ja nepieciešams, mierīgi runājiet ar viņu un sniedziet palīdzību, lai kopā jūs varētu izlemt par nākamajiem soļiem.

Neviens nav pelnījis justies nedroši. Palīdziet ziņot par naida noziegumu!